

**İLKÖĞRETİM VATANDAŞLIK VE DEMOKRASİ EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA GÖRE
HAZIRLANAN TASLAK DERS KİTAPLARINI İNCELEME VE DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ**

BÖLÜM		KRİTERLER	PUAN
İçindekiler (1)	A	<ul style="list-style-type: none"> • İçindekiler bölümü yer almalı.	10
	B	<ul style="list-style-type: none"> • İçindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerikte belirtilen sayfa numaraları aynı olmalı. (*) • İçerikte verilen tüm başlık/alt başlıklar içindekiler bölümünde eksiksiz ve doğru olarak yer almalı. (*) • Başlıklandırma sistematik olmalı. (*)	0.50
Tanıtım Şeması (2)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak organizasyon şemasına yer verilmeli. (*)	10
	B	<ul style="list-style-type: none"> • Kitap genelindeki bölümler, işlevleri ve nasıl kullanılacakları açısından sayfaların mikroları üzerinden tanıtılmalı. Bölümlerin adlandırmaları ile işlevleri birbiriyle örtüşmeli. (*) • Kitap genelindeki logo ve semboller öğrenci seviyesine ve bölüm içeriğine uygun olmalı. Bunlarla ilgili, tanıtıcı ve doğru bilgiler organizasyon şemasında yer almalı. (*) • Sembol ve logolar (araştırma, poster, röportaj gibi bölümler) organizasyon şemasında verildiği şekliyle uyumlu ve öğrenci sınıf düzeyine uygun olmalı. (*)	0.50
Sözlük (3)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Kitaplarda “Sözlük” bölümüne yer verilmeli. (DK, ÇK)	10
	B	<ul style="list-style-type: none"> • İçerikte açıklaması verilmemiş terim ve sözcüklerin anlamları sözlükte verilmeli, tekrarlardan kaçınılmalı. (DK) • Sözcüklerin tanımları ve açıklamaları içerikte kullanıldığı bağlama uygun, açık seçik ve işlevsel olmalı. (DK, ÖK) • Açıklamalar, öğrenci seviyesine uygun olmalı. (DK, ÇK) • Kavram ve terimlerin tanımları alan terminolojisi dikkate alınarak uygun ve yeterli düzeyde verilmeli. (DK, ÇK)	0.25
Kaynakça (4)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Kitabın yazımında yararlanılan kaynakları içeren “Kaynakça” bölümüne yer verilmeli. (DK, ÖK)	10

Kaynakça (4)	B	<ul style="list-style-type: none"> • Kaynakça hazırlama kurallarına uygun olmalı. (DK, ÖK) • Yararlanılan kitap, dergi, gazete, makale, film, internet sitesi vb kaynakça bölümünde yer almalı. (DK, ÖK) • Alıntı yapılan eserler, alıntının geçtiği bölümde (eser sahibi, eser adı ve varsa sayfa numarası/ İnternet adresleri şeklinde) verilmeli. (*) • Kaynak gösterilen internet siteleri, pedagojik açıdan uygun olmalı (İnternet sitelerinin erişim linki, bir satırı geçmeyecek biçimde verilmeli; bir satırı geçen linkler, üç nokta (...) ile gösterilmeli). 	0.25
Program Sınırlılıkları (5)		<ul style="list-style-type: none"> • Ünitelerin yüzdelik oranlarında $\pm$ % 10 tolerans gösterilebilir. (DK, ÇK) 	2
Kazanım (6)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Her bir kazanım gerçekleştirilmiş olmalı. (DK, ÇK) 	1KP
	B	<ul style="list-style-type: none"> • Kazanım ve ilgili açıklamalar tam gerçekleştirilmeli. ¹ (DK, ÇK) • Kazanımlar programda belirtilen sıraya göre işlenmeli (İlgili birkaç kazanım birleştirilebilir. Böyle bir durumda kazanımların hedeflediği bilgi, beceri ve değer bakımından benzer veya yakın içeriklere sahip olması gerekir). (DK, ÇK) 	1
Bilimsel Hata² (7)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Bilimsel açıdan doğru bilgilere yer verilmeli. (*) 	3
	B	<ul style="list-style-type: none"> • Bilgisel açıdan doğru bilgilere yer verilmeli. (*) 	1
Etkinlikler (8)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Kazanımlar etkinlik biçiminde gerçekleştirilmeli (Kazanım, birden fazla etkinlik içinde gerçekleştirilebilir). (DK, ÇK) 	3/2*1K P
	B	<ul style="list-style-type: none"> • Etkinliklerin adı ve yönergesi olmalı. (ÇK) 	0.50

¹ Kazanımlar işlenirken ve gerçekleştirilirken DK ve ÇK bir bütün olarak değerlendirilir (Kazanımların kitap setinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceği hususu değerlendirilirken tek başına DK veya ÇK değil her iki kitapta yer verilen içerik bir bütün olarak göz önünde bulundurularak karar verilir).

² Alana ait yasa, kuram, kavram, yöntem ve tanım hakkında yanlış çıkarım ve genellemelere yol açacak nitelikteki hatalar bilimsel hata; alanla ilgili bu bağlamda sonuç doğurmayacak hatalar ise bilgi hatası olarak değerlendirilir.

<p>Etkinlikler (8)</p>	<p>B</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yönergeler açık, anlaşılır, tam ve doğru olmalı.(ÇK, ÖK) • Öğrencinin süreç boyunca aktif bir rol alacağı nitelikte olmalı.(ÇK) • Kazanımın gerektirdiği bilgi, beceri, tutum ve davranışları gerçekleştirecek nitelikte olmalı. • İlgili kazanımın gerektirdiği öğrenme düzeyine uygun olmalı. • İlgili kazanımın amacını aşmamalı. • Özgün, seviyeye uygun ve gerçekleştirilebilir nitelikte olmalı; kurgulanışında mantıksal hata bulunmamalı. • Farklı bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilere yönelik farklı türden etkinlikler düzenlenmeli (Tek tip etkinlik örneğinden kaçınılmalı). • Kazanım dikkate alınarak inceleme, araştırma, gözlem, tartışma, grup, gruplar arası, bireysel vb çalışmalara gerektirecek nitelikte olmalı. • Etkinlikler sonuca bağlanmalı. • DK’de verilen bilgiler ile ÇK’de verilen etkinlikler, birbirini tamamlayıcı nitelikte olmalı. • Etkinlikte kullanılması öngörülen araç gereçler, uygulama basamaklarında kullanılmış olmalı. • Öncelikle öğrencinin yakın çevresinden veya kendisi için anlamlı olan uzak çevresinden hareketle oluşturulmalı. (ÇK) • Temel öğrenme ilkelerine uygun olmalı. • Etkinliklerde kullanılan sorular bilgiyi doğrudan alacak şekilde değil, etkin bir yapılandırma süreci içinde öğrencinin düşünmesini, yorum yapmasını sağlayacak şekilde düzenlenmeli. (ÇK) • Bilgi teknolojilerini kullanmaya yönelten çalışmalar da verilmeli. (ÇK) • ÖK’de ek bir etkinlik verilmişse bu etkinlik yukarıdaki kriterlere uygun olmalıdır. 	
<p>İşleniş (9)</p>	<p>A</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verilen bilgiler güncel olmalı. (*) • Kazanım ifadeleri işlenişte aynen yer almamalı. (DK, ÇK) • Anlatım dilinin, terimlerin ve kişi adlarının yazımı alan literatürüne uygun olmalı. (DK) 	<p>0.25</p>

İşleniş (9)	B	<ul style="list-style-type: none"> • Öğrencinin işlenecek konuya yönelik merakını uyandırmak, ilgisini çekmek ve ön bilgilerini ortaya çıkarmak amacı ile konuya başlarken dikkat çekme, motivasyon bölümüne yer verilmeli. (DK, ÇK) • Dikkat çekme ve motivasyon bölümlerinde resim, karikatür, kısa okuma metni, bulmaca, fıkra, şarkı, türkü, bilmece, atasözü, özdeyiş, gazete ve internet haberi, çizelge, fotoğraf, grafik, açık uçlu soru vb. bir veya birkaçına yer verilmeli. (*) • Dikkat çekme ve motivasyon bölümlerinde kullanılan tüm unsurlar ve yapılan çalışmalar ilgili kazanımı destekler nitelikte olmalıdır. (DK) • Dikkat çekme ve motivasyon bölümünde ve işlenişte kullanılan sorular bilgiyi doğrudan alacak şekilde değil, etkin bir yapılandırma süreci içinde öğrencinin düşünmesini, yorum yapmasını sağlayacak şekilde düzenlenmeli. (DK) • Hedeflenen temel becerileri kazandıracak ve öğrencinin etkin rol almasını sağlayacak (öğrenci merkezli) biçimde düzenlenmiş olmalı. (DK, ÇK) • İşleniş, ders kitabı ve çalışma kitabıyla paralel olarak işlem basamakları atlanmadan gerçekleştirilmeli. (DK, ÇK) • Kullanılan kavram, terim, etkinlik ve anlatımların güçlük derecesi, sınıf seviyesine uygun olmalı. (ÇK, DK) • Özgün olmalı. (DK, ÇK) • İşlenişte, insan hakları ve toplumlar arası ilişkilere hassasiyet gösterilmeli. (*) • Bilgi eksikliği bulunmamalı, gereksiz bilgi verilmemeli. (*) • Atatürkçülükle ilgili konular gerçekleştirilmiş olmalı. (DK, ÇK) 	0.50
Yardımcı Unsurlar (10)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Her kazanımın işlenişinde verimliliği artıracak yardımcı unsurlara yer verilmeli. 	1
	B	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Konuların işlenişinde ve etkinliklerde tamamlayıcı, destekleyici ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı unsurlara (bulmaca, çizelge, modeller, diyagram, fotoğraf, grafik, hikâye, şarkı, türkü, kroki, karikatür, resim, poster, şekil, şema, tablo, harita, kısa okuma metni, gazete veya İnternet haberi, örnek olay vb.) yer verilmiş ve çeşitlilik sağlanmış olmalı. (*) ▪ Yardımcı unsurlarla ilgili açıklamalar ve yönlendirmeler (resim ve fotoğraf alt yazıları, sayfa numaraları, lejant bölümleri vb.) içeriğe uygun ve doğru olmalı. (*) ▪ Metinle uyumlu ve kazanımı destekler nitelikte olmalı. (*) ▪ Kullanıldıkları yerde eser sahibi, eser adı, üretim yılı açısından alt yazı biçiminde tanıtılmalı. (*) 	0.50
Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları (11)	A	<ul style="list-style-type: none"> • Her kazanım için en az bir ölçme ve değerlendirme çalışmasına yer verilmeli. (ÇK) • Her bölüm veya tema sonunda verilmeli. (ÇK) 	1

<p>Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları (11)</p>	<p>B</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kazanımın hedeflediği bilgi, beceri, değer ve tutumları ölçecek nitelikte olmalı. • Ölçme ve değerlendirme teknik ve ilkelerine uygun olmalı. • Öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme, problem çözme, karar verme, yorumlama gibi becerilerini kullanmalarını gerektirecek biçimde düzenlenmiş olmalı. • Farklı soru tipleri (çoktan seçmeli, eşleştirmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurmalı, açık uçlu, kısa/uzun cevaplı vb.), kavram haritası oluşturma, performans görevi, proje vb yer almalı. • Öz değerlendirme, grup değerlendirme ve akran değerlendirme tekniklerinden de yararlanılmalı. • Değerlendirme formlarında ölçütler net ve anlaşılır olarak belirtilmeli. • Cevap anahtarları verilmeli. (ÖK) 	<p>0.50</p>
<p>Dil, Anlatım, Yazım ve Noktalama Kuralları</p>		<p>150</p>	
<p>Dil, Anlatım, Yazım ve Noktalama Kuralları (12)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Yazım hatası bulunmamalı. (*) • Noktalama hatası ve eksikliği bulunmamalı. (*) • Gereksiz noktalama işareti kullanılmamalı. (*) • Koyu yazımda birlik sağlanmalı; gereksiz koyu yazımdan kaçınılmalı. • Dizgi hatası bulunmamalı. (*) • Benzer biçimde düzenlenen ifadelerin yazım ve noktalamasında birlik sağlanmalı. (*) • Kaynakça bölümü kurallara uygun (TDK Yazım Kılavuzu'nda belirtilen şekilde) düzenlenmiş olmalı. (*) • Sözlük bölümü düzenleme kurallarına uygun olmalı. (DK, ÖK) • Yazı diline uygun nitelikte bir dil kullanılmalı. (*) • Kullanılan dil, nitelik ve nicelik (kelime seçimi, cümle yapıları, cümle ve metin uzunluğu) bakımından öğrenci düzeyine uygun olmalı. (*) • Her türlü kavram, terim ve adlandırmada nüsha genelinde ve takım hâlindeki kitaplar arasında üslup birliği sağlanmalı. (*) • Kelime düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamalı. (*) • Kelime grubu düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamalı. (*) • Cümle düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamalı. (*) • Paragraf içi ve paragraflar arasında anlam bütünlüğü olmalı. (*) • Paragraflarda gereksiz kelime ve cümle tekrarı bulunmamalı. (*) • Paragraftaki cümleler arasında kip, kişi ve çatı uyumu sağlanmalı. (*) • 	<p>0.25</p>	

	Görsel Tasarım	50
Görsel Tasarım (13)	<ul style="list-style-type: none"> • Türk Bayrağı “Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü”ne uygun özellikte verilmeli. • Atatürk görselleri orijinaline uygun, nitelikli verilmeli. • Görsel öğeler kişi, zümre, kurum ve kuruluşları küçük düşürücü özellikte verilmemeli. • Seri kitaplarda ve aynı kitap içerisinde görsel öge tekrarı yapılmamalı (içindekiler, tema, bölüm, ünite başı tasarımı hariç). • Görsel öğeler net ve temiz baskılı olmalı. • Görsel öğeler incelenirken:<ul style="list-style-type: none"> • Renklerde ilgi çekicilik • Estetik sayfa düzenleme • Gereksiz ayrıntıdan kaçınma • Yazı ve görsel öge dengesi • Sayfada aşırı yoğunluk ve aşırı boşluktan kaçınma • Özgün tasarım • Kolay algılama • Kompozisyon kurallarına uygun olmalı. • Tarihi fotoğraflar, temsili resimler ve sanat eserleri kaynakça ile verilmeli. • Görsel tasarımlar reklâm unsuru içermeyecek şekilde düzenlenmeli. • Görsel materyaller ve tasarımlar öğrencinin pedagojik gelişimine, seviyesine, gelişim basamaklarına uygun, çevresinden örneklerle düzenlenmeli. • Görsel öğede figürler estetik görünümde çizim (desen) ve renklendirme ile üslup bütünlüğü içinde verilmeli. • Metin yazıları ve öğretime yardımcı unsurlarda kullanılan yazılar karakter, renk ve boyut olarak kolay okunabilir ve sistematik olmalı. • Öğretime yardımcı unsurlar doğru adlandırma (fotoğraf, resim, şekil, şema, grafik, tablo, harita) ve numaralandırma ile verilmeli.	0.50

ACIKLAMALAR

- MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği ile Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Programına dayalı olarak hazırlanmıştır.
- Bu ölçütler nüshalarda bulunması gereken özelliklerdir. Bu özelliklerin bulunmaması durumunda maddelere karşılık gelen puanlar kırılır.
- Toplam puan içinde kitapların ağırlıkları %20 ÖK, %20 DK ve %60 ÇK olarak belirlenmiştir.
- Kitapların toplam puanının %80'ini içerik, %15'ini dil, anlatım ve üslup, %5'ini teknik-tasarım ve düzenleme (görsel) oluşturur.
- Yalnızca 1, 2, 3 ve 4. Bölümlerin B kategorilerindeki toplam hata puanı, bu bölümlerin A kategorilerinde gösterilen puanı (10) geçemez.
- Nüsha genelinde 10'dan fazla tekrar eden teknik hatalar, bir Genel Hata Puanı (1GHP) olarak hesaplanır. Genel Hata Puanı ilgili olduğu kategori puanının 10 katıdır.
- 1Kazanım puanı (1KP), programdaki kazanım sayısının 760'a bölümü sonucu elde edilmiştir. (760/Kazanım sayısı = Kazanım puanı)

(*) : **DK, ÇK, ÖK**

KISALTMALAR

DK : Baskıya hazır Ders Kitabı,

ÖK : Baskıya hazır Öğretmen Kılavuz Kitabı,

ÇK : Baskıya hazır Öğrenci Çalışma Kitabı

KP : Kazanım Puanı

17.01.2011

Komisyon Başkanı

Şevki IŞIKLI
Felsefe Gr. Öğ.

Üye

İbrahim ÇİÇEK
Felsefe Gr. Öğ.

Üye

Nalan ALİCAN
Felsefe Gr. Öğ.

Üye

Abdulkadir GEMİ
Tarih Öğ.

Üye

Osman Nuri BAYRAK
TDE Öğ.

Üye

Bülent ERMİŞ
Resim Öğ.

Üye

Mehtap ERMAN
Ölçme ve Değer. Uzm.

Üye

İsmail ŞAKALAK
Bilgisayar Öğ.